

Sygn. akt IV CSK 540/19

POSTANOWIENIE

Dnia 18 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w W.

- następcy prawnego Agencji Rynku Rolnego w W.

przeciwko J. K.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 18 lutego 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 11 września 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2. zasądza od pozwanego na rzecz strony powodowej kwotę

**2 700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną pozwanego J. K. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 11 września 2018 r., sygn. akt I ACa (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecnictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

W skardze kasacyjnej pozwany podniósł zarzut naruszenia: 1) art. 118 k.c., zgodnie z którym pozew powoda w zakresie należności głównej i odsetek powinien zostać oddalony z powodu przedawnienia; 2) art. 410 § 2 k.c., ponieważ wstępowanie powoda w rolę pokrzywdzonego jest błędne, dotyczy bowiem dopłat do cen skupu pszenicy, które wypłacano ze Skarbu Państwa, zaś Agencja ma odrębność prawną i majątkową; 3) art. 401 pkt 2 k.p.c., bowiem Sąd rozpoznając odmownie apelację pozwanego z dnia 14 lipca 2017 r. uchybił zapisom art. 401 pkt 2 k.p.c.; 4) art. 11 k.p.c., w zakresie związania sądu cywilnego wyrokiem karnym

w sytuacji, gdy powództwo cywilne wytacza inny podmiot niż pokrzywdzony wskazany w wyroku sądu karnego; 5/ praw pozwanego określonych w Konstytucji RP, która chroni obywatela między innymi przez zapis art. 77 Konstytucji, w którym wskazano, że każdy komu została wyrządzona szkoda wskutek niezgodnego z prawem działania organów władzy publicznej ma prawo do jej wynagrodzenia.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na przesłanki uregulowane w art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c. Wskazał, że w sprawie zachodzi określona w art. 379 pkt 5 k.p.c. przesłanka nieważności postępowania, albowiem pozwany był pozbawiony możliwości obrony swych praw z uwagi na opisane w treści skargi problemy zdrowotne. Zdaniem pozwanego skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z przyczyny rażącego naruszenia przepisów prawa materialnego i procesowego, opisanych w treści uzasadnienia skargi, jak również sprzeczności rozstrzygnięcia Sądów obu instancji z treścią art. 77 Konstytucji RP, zgodnie z którym każdy komu przez niezgodne z prawem działania organów władzy publicznej została wyrządzona szkoda ma prawo do jej wynagrodzenia.

W pierwszej kolejności odnieść należy się do podnoszonej przez skarżącego przesłanki nieważności postępowania. Skarżący upatruje nieważności postępowania w sprawie w braku możliwości obrony swoich praw z uwagi na opisane w treści skargi problemy zdrowotne. W uzasadnieniu skargi wskazał natomiast, że jest obecnie osobą w podeszłym wieku, od ponad 30 lat choruje na cukrzycę insulinozależną, polineuropatię cukrzycową, retinopatię cukrzycową, zwyrodnieniową chorobę stawów, nadciśnienie tętnicze, chorobę nerek i przerost gruczołu krokowego. Z powodu tych chorób ma olbrzymie trudności z poruszeniem się i musi mieć całodobową pomoc i asystę osoby drugiej. Szczególnie niebezpieczna jest cukrzyca, bowiem z powodu jej dziennych i silnych wahań wpada w zaburzenia orientacji, funkcji psychicznych i ma w związku z tym upośledzoną zdolność oceny rzeczywistości.

Pozbawienie strony możliwości obrony swych praw ma miejsce wówczas, gdy w następstwie naruszenia przez sąd przepisów postępowania strona, wbrew swojej woli, została faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub

jego istotnej części, jeżeli skutków tego uchybienia nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji. Nie zachodzi nieważność postępowania, jeżeli strona podjęła czynności w postępowaniu, a doznała jedynie utrudnień w obronie swoich praw (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2016 r., III CSK 27/16, nie publ., z dnia 4 marca 2009 r., IV CSK 468/08, nie publ.; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 lipca 2017 r., II CZ 30/17, nie publ.). Sam fakt istnienia choroby psychicznej lub fizycznej strony, na którą to drugą okoliczność powołuje się skarżący, niewpływający na możliwość prawidłowego prowadzenia sprawy nie wskazuje na pozbawienie strony możliwości obrony swych praw. Może mieć to natomiast miejsce, gdy strona swoim zachowaniem wykazuje nieporadność i nie podejmuje stosownych działań procesowych. W sprawie brak jednak przesłanek do przyjęcia zaistnienia takich okoliczności, mając chociażby na względzie wniesioną przez pozwanego apelację. Zauważyć ponadto należy, że zgłaszany przez pozwanego zarzut przedawnienia, choć kwestia ta nie była ponownie podniesiona w apelacji, został przez Sąd Apelacyjny rozważony z urzędu w ramach stosowania właściwych przepisów prawa materialnego i częściowo uwzględniony (uzasadnienie wyroku s. 13-14).

Sąd Okręgowy pouczył pozwanego o możliwości ustanowienia pełnomocnika z urzędu, gdyby jego sytuacja majątkowa uniemożliwiała mu ustanowienie profesjonalnego pełnomocnika z wyboru (k. 819). Pozwany składał też pisma procesowe. Wielokrotnie nie stawiał się na wyznaczone rozprawy motywując to swoim stanem zdrowia.

Ustosunkowując się do drugiej z podnoszonych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania podkreślić należy, że zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c. wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ma mieć własne uzasadnienie, odrębne od uzasadnienia podstaw kasacyjnych. Uzasadnienie z art. 398⁴ § 2 k.p.c. ma przekonać Sąd Najwyższy o spełnieniu przez skarżącego w treści wniosku przynajmniej jednej z czterech przesłanek wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., stanowiących o dopuszczalności wniesienia skargi kasacyjnej. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może zostać osiągnięty jedynie przez powołanie i właściwe uzasadnienie istnienia wymienionych przesłanek, a rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego o przyjęciu lub odmowie przyjęcia

skargi do rozpoznania następuje na podstawie oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają przyczynom kasacyjnym wymienionym w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Wymagany sposób uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania został wszechstronnie wyjaśniony w orzecznictwie Sądu Najwyższego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2018 r., IV CSK 612/17, nie publ.).

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, Nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, Nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz z uzasadnieniem jest odrębną konstrukcyjnie i funkcjonalnie częścią skargi kasacyjnej (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) i nie jest dopuszczalne odesłanie do uzasadnienia podstaw kasacyjnych (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2018 r., V CSK 654/17, nie publ.).

Uzasadnienie sformułowanego przez skarżącego wniosku wskazanym wyżej warunkom nie odpowiada i sprowadza się do powołania się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej i na trafność zarzutów kasacyjnych, które

ukazywać mają rażące naruszenie przepisów prawa materialnego i procesowego, w tym również art. 77 Konstytucji RP. Skarżący nie przedstawił zatem argumentacji wymaganej przy powołaniu się na przyczynę przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., zdolnej do przekonania o „oczywistej” zasadności skargi. Co więcej, argumenty zostały ujęte w taki sposób, że ocena wniosku nie byłaby możliwa bez jednoczesnej analizy podstaw skargi, co na obecnym etapie postępowania jest niedopuszczalne. Ocena postawionych w skardze zarzutów może nastąpić dopiero w ramach rozpoznania skargi, po jej przyjęciu. Z uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wynika, jakie przepisy prawa zostały, poza tylko wymienionym art. 77 Konstytucji RP, w ewidentny sposób naruszone przez Sąd Apelacyjny. Skarżący nie wyjaśnił także, na czym to naruszenie, prowadzące do uwzględnienia skargi kasacyjnej, miałoby polegać. Rolą Sądu Najwyższego nie jest wyręczenie skarżącego w realizacji tego obowiązku i doszukiwanie się tych przepisów w podstawach skargi kasacyjnej. Nie wiadomo jednak jak się ma art. 77 Konstytucji RP do stanu faktycznego niniejszej sprawy i jej przedmiotu oraz konfiguracji procesowej (k. 987), wszak pozwany nie dochodził roszczeń za niezgodne z prawem działania organów władzy publicznej.

Niezależnie od powyższych uwag, przedstawione przez pozwanego zarzuty nie dają podstaw do przyjęcia, że zaskarżony wyrok jest oczywiście nieprawidłowy w powyższym znaczeniu przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej z powodu jej oczywistej zasadności.

Pozwany został skazany prawomocnym wyrokiem z dnia 22 maja 2015 r. za przestępstwo polegające na tym, że w okresie od października do listopada 2000 r. jako właściciel Przedsiębiorstwa „R.” w K., działając w krótkich odstępach czasu, z góry powziętym zamiarem, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej dla siebie i innych osób fizycznych i prawnych, wspólnie i w porozumieniu z L. K. oraz innymi osobami, zaplanował i kierował pozornym skupem zbóż, przeprowadzonym w celu wyłudzenia dopłat z Agencji Rynku Rolnego, przy użyciu poświadczających nieprawdę co do okoliczności mających znaczenie prawne dokumentów w postaci dowodów dostaw podpisywanych za „wystawcę” i „magazyniera” przez L. K. i inne nieustalone osoby, w wyniku czego umożliwił K. J. działającemu w imieniu spółki z

o.o. „J.” w S. wyłudzenie z dopłat dla producentów w kwocie 100 000 zł na szkodę Agencji Rynku Rolnego, za rzekomą dostawę w ramach skupu 1 000 ton zboża.

Z pozwem o zapłatę kwoty 100 000 zł z odsetkami Agencja Rynku Rolnego - poprzednik prawny strony powodowej wystąpiła przeciwko pozwanemu w styczniu 2006 r. Zważywszy na to, iż powyższe nieprawidłowości, które ostatecznie doprowadziły do wydania wyroku skazującego pozwanego, zostały ujawnione w protokole kontroli z dnia 21 września 2004 r. dowodzi, że nawet gdyby przyjąć terminy przedawnienia roszczeń opartych na przepisach o odpowiedzialności deliktowej, nie mogłoby być mowy o przedawnieniu, skoro od ujawnienia tego deliktu do dnia wniesienia pozwu nie upłynął trzyletni termin. Natomiast jeśli chodzi o roszczenie odsetkowe, to Sąd drugiej instancji wydał orzeczenie reformatoryjne biorąc pod uwagę datę wniesienia pozwu, w kontekście § 19 ust. 2 umowy z dnia 5 lipca 2000 r. zawartej pomiędzy Agencją Rynku Rolnego i pozwanym na skup zbóż ze zbiorów w 2000 r. z dopłatami Agencji do cen skupu, kierowanymi do producentów. Jak wynika z uzasadnienia uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2005 r., III CZP 42/04 (OSNC 2005, nr 9, poz. 149) roszczenie odsetkowe za opóźnienie jako takie przedawnia się w całości dopiero z chwilą przedawnienia się roszczenia głównego, a taka sytuacja nie wystąpiła w tej sprawie.

W świetle treści § 19 ust. 2 umowy łączącej pozwanego i Agencję Rynku Rolnego (który stanowił, że w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w dokumentowaniu ilości i jakości skupowanego zboża lub nieprawidłowości w wyliczeniu należnych producentowi dopłat, Agencja Rynku Rolnego, której następcom prawnym jest Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, może żądać od przedsiębiorcy, czyli pozwanego jako kontrahenta, zwrotu równowartości nienależnie wypłaconych producentom dopłat wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi do daty dokonania wypłaty dopłat), pozwany ponosił również odpowiedzialność kontraktową za zwrot dopłat, które otrzymała spółka „J.”, na podstawie nieprawidłowo prowadzonej przez pozwanego dokumentacji, czego potwierdzeniem był również prawomocny wyrok skazujący.

Następstwo prawne KOWR po ARR wynika z art. 45 i art. 46 ust. 2 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. poz. 624 ze zm.).

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, j.t.: Dz. U. z 2018 r. poz. 265, w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych, Dz. U. poz. 1667).